

LES 26.

Door het gebruik van koppeltkens kunnen we nieuwe ritmes vormen. Vaak kunnen we koppeltkens overbodig maken door een noot te verlengen, door het plaatsen van een punt achter de noot.

In dit geval kan dat niet. Als we de kwartnoot zouden punteren, heeft de punt de waarde van een achtste noot en niet van een zestiende noot.

Hier is dus enkel het gebruik van een koppeltken mogelijk.

Het thema uit het Preludium en fuga in C BWV 547 voor orgel van J.S.Bach begint met deze ritmische figuur. Bach gebruikt deze figuur trouwens "per augmentationem" (= vergroot, in notenwaarden die dubbel zo groot zijn; kwart wordt halve, achtste wordt kwart, zestiende wordt achtste ...), helemaal op het einde in het pedaal.

LES 27.

Zoals eerder gezien kunnen we door het gebruik van een koppeltken nieuwe ritmes vormen.

Als we een kwartnoot koppelen aan een achtste noot – twee zestiende noten, krijgen we het volgende ritme :

Door de kwartnoot te verlengen met een punt, maken we het koppeltken overbodig.

"Catootje" voorbeeld van stapellied

$\text{♩} = 86$

En ik ben met Ca-too-tje naar de Bo-ter-markt ge-weest, ze kon ma-ken wat ze
wou, ze kon ma-ken wat ze wou, ze kon ma-ken wat ze wou ...

Het lied "Catootje" is wat we noemen een stapellied. Elke strofe wordt terug aangevuld met een deel uit de vorige strofe. De bekendste versie van "Catootje" is die van Wim Sonneveld (1917 – 1974) die hij in 1954 in het theater bracht.

Andere bekende stapelliederen zijn "En de boom staat op de berg" en "Jan de Mulder".

LES 28. VORMLEER: THEMA MET VARIATIES

De kunst om muzikale thema's te variëren is zo oud als de muziekkunst zelf. In de variatietechniek onderscheiden we:

- melodische variatie
- harmonische variatie
- ritmische variatie
- metrische variatie

Dikwijls combineert men verschillende technieken: de melodie wordt bijvoorbeeld meer versierd (melodische variatie) en in een andere maat gezet (metrische variatie), het ritme krijgt een nieuw kleedje (ritmische variatie) en de harmonie (de keuze van samenklanken of akkoorden) wijzigt (harmonische variatie).

In een variatierreeks, soms Partita genoemd, zit een zekere opbouw. De variaties worden steeds virtuozier; voor de slotvariatie of de finale komt dikwijls een trage variatie zodat het contract met het slot groter wordt.

Men varieert bestaande melodieën zoals volksliederen, eigen thema's of thema's van andere componisten. De titel ligt dit meestal toe, zoals bijvoorbeeld "Variaties op een thema van Paganini" van de Rus Sergej Rachmaninov (1873-1943).

Soms kan een ostinaat aan de basis liggen van een reeks variaties. Een ostinaat of ostinato is een steeds terugkerend gegeven. In de jazz en pop noemt men dit een rif.

Bekend ritmisch ostinato: het ballet "Bolero" (1928) van de Franse componist Maurice Ravel (1875-1937).

Wanneer de melodie in de bas ligt spreekt men van een basso ostinato. Een bekende baslijn is de Folie d' Espagne. Ook de Passacaglia en de Ciacona zijn ostinaten.